

Onze pers is vol over het noodwetje—De Visser. Het ontwerp komt, wat goede bedoelingen men overigens aanneme, neer op een kortwieken van ons schoolwezen.

Het Kamerlid J. Schouten spreekt er in „De Ster” het niet-aannemelijk over uit.

Nadat hij de vraag heeft geopperd, of dit ontwerp niet in strijd moet geacht met art. 192 der Grondwet vervolg hij:

Afgedacht van dit bezwaar is echter het onderhavige wetsontwerp voor ons niet aannemelijk. Men spreekt over het keeren van uitwassen bij de uitvoering der nieuwe Lager Onderwijswet, zonder dat eenigzins precies bekend is wat men daaronder verstaat, ook zonder dat bekend is in welke mate en omvang die uitwassen zich voordoen. Met eene verwijzing naar allerlei berichten, in diverse persorganen opgenomen, kan men hier toch moeilijk volstaan. Daarvoor zijn de berichten vaak te onvolledig. Bovendien, al werkt men zich op tot de menschelekerwijze gesproken, volmaakte objectiviteit dan nog zal men het hebben uit te spreken, dat de berichten en beschouwingen, opgenomen in een deel der persorganen, zich niet keeren tegen uitwassen, maar tegen datgene wat ieder te voren kon verwachten van de uitvoering der nieuwe Lager Onderwijswet, tegen de uitvoering der wet zelve.

Wij zullen ons niet verzetten tegen bezuïning bij den scholenbouw, waar deze mogelijk is en met de vrijheid van onderwijs in overeenstemming kan worden gebracht, maar men stelle de regelen daarvoor vast bij de wet. De voorstanders van het bijzonder lager onderwijs hebben een te langen en hardnekkigen strijd moeten strijden voor de vrijheid om deze, pas verkregen, weer te zien in gevaar gebracht. Zijn er uitwassen, welke gekeerd moeten worden, en wij zullen het niet ontkennen, dat deze zich hier en daar voordoen, dan overweeg men waarin en hoe de Lager Onderwijswet gewijzigd dient te worden om deze in de toekomst te voorkomen. Het ingedane ontwerp is niet te aanvaarden.

Het opent de mogelijkheid van Ministerieele willekeur, want door het in ieder afzonderlijk geval nagaan of de bouw wel noodzakelijk is, ook den zeer noodzakelijken schoolbouw, en bevat in verschillende opzichten een volstrekt onverdelgbare, „terugwerkende kracht”.

Wij hopen dan ook zeer, dat de Minister van Onderwijs zelf tot het inzicht zal komen, dat zijne goede bedoelingen zeker niet op deze wijze kunnen worden nagestreefd en verwezenlijkt. Zijn naam is verbonden aan de nieuwe Lager Onderwijswet, waarin de financiële gelijksstelling

ook tot ons spreekt uit de rede, die ik zooveel vermeldde. James Zwemer was een kind der emigratie. Het gesticht der emigranten van voor nu 75 jaar uit ons toenmaals „Holland op zijn smalst” geweken, ja half en half verdreven, was een energiek geslacht. Zijn geschiedenis behoort tot de roerendste en roemruchtigste van afstammelingen van Nederlandschen stam. Onder de emigranten uit Zeeland behoorde ook de vader der Zwemers, een Zeeuw van geboorte, die zijn kerk vertegenwoordigde op de Synode der Christelijke Gereformeerde Kerk te Dordrecht in 1879 en haar toesprak. De zoon in zijn schrijven van 1899 is de echo van den vader, zooals hij in 1879 te Dordrecht sprak. De vader had reeds een open oog voor het belang der eigene opleiding voor de kerken in het Westen. 'Is opmerkelijk, hoe vaak in de historie blijkt, dat de kinderen groot worden op het terrein van arbeid, waarvoor hunne vaders en moeders veel hebben geboden en zelf hebben gewerkt, soms naar de geringe krachten, die zij daartoe bezaten. De Zwemersfamilie staat in haar kerk bekend als een familie van leeraars en zendingelingen. Vier van de vijf zoons van den ouden vader Rev. A. Zwemer, hebben zich gegeven voor den dienst des Heeren in de bediening des Woords en in het werk der Zending. Een is reeds, en wel de jongste, zeer spoedig op het veld van arbeid in Arabië gestorven. Ik durf vermoeden, dat er in het domineesgezin van den ouden Zwemer niet veel is geklaagd over het domineesambt; ik geloof voeleer, dat de kinderen in dat gezin aan hun vader en moeder zullen hebben gemerkt, dat het een heerlijk werk is den Heere te dienen als dienaar des Woords in eigen kerk of in het werk der Zending. James Zwemer dan volgde het voorbeeld van zijn vader en koos de opleiding tot den dienst des Woords. Hij gradueerde in 1870 aan Hope Collège, de stichting van Dr. Van Raalte! Drie jaren later voltooide hij zijn studie aan het Westersche Theologisch Seminarie. Hij heeft zich een dankbaar leerling betoond van beide inrichtingen, als professor in de praktische Theologie aan het Seminarie, daarna als zijn President, en als thesaurier voor Hope College werd hij niet moe om voor deze stichting te doen wat hij vermocht. Een klein bewijs diene ter illustratie: in zijn voorlaatste schrijven verzocht hij mij ook een exemplaar van de Acta der Synode van Leeuwarden voor de bibliotheek van het Seminarie en na ontvangst bedankte hij daarvoor in zijn laatste brief. In kerk en school heeft hij een eerste en groote plaats ingenomen. Onderscheidene gemeenten heeft hij gediend, meer dan een Synode gepraesideerd, telkens weer werd hij benoemd om

op onze Synodes de Reformed te vertegenwoordigen en eindelijk heeft hij de laatste jaren zijns levens gewijd aan die inrichtingen van onderwijs, die zijn gansche ziel hadden. Zwemer schreef een krachtig en goed Nederlandsch. Uit de trekken van zijn portret, als uit de woorden en zinsbouw van wat hij sprak en schreef, spreken beslistheid, karakter, en levens ruimte van hart. Heerlijke eigenschappen, misschien wel geërfd van zijn Zeeuwsche voorouders en die zich hebben gehuwd aan eigenschappen, meer eigen aan die emigranten-geslachten, waarop het Americanisme zijn invloed heeft doen gelden.

Onder de mannen van beteekenis, die de Gereformeerde kerken hier en ginds hebben gediend, zal het nageslacht ook hem eeren. Zijn beelden zal een hem passende plaats vinden in de beeldengalerij der vaders en moeders of liever, in de wolke der getuigen die ons aanmoedigen om den loopbaan te loopen, zal naar wij mogen gelooven, ook deze man des geloofs zijne plaats hebben. Zwemer is gestorven op 5 October. Kort te voren had een zijner zusters hem „good-by” gewenscht en gezegd: ik ga naar huis. Toen wees hij naar boven. Hij scheen te gevoelen, dat zijn einde nabij was en daarom wilde hij haar klaarblijkelijk beduiden, dat ook hij naar huis ging, naar 't huis der vele woningen. Kort daarop stierf hij om in de ruste in te gaan, die er overblijft voor het volk van God, om te rusten van zijn arbeid. Hij was geboren in 1850 te Rochester in N. Y. en werd begraven den 10en October in de stad van Dr. Van Raalte, in Holland. Door zes voorgangers zijn in het sterfhuis, in de kerk en aan het graf gedeelten uit de Schrift gelezen en geboden gedaan. Ten eerste is het gewaardeerd dat Dr. Beets, Dr. Volbeda en Dr. Berkhof uit den kring der Christelijke Gereformeerde Kerk bij de begravenis tegenwoordig waren, deze drie mannen vertegenwoordigden de zending, de scholen en de „organen” van genoemde kerk. De overledene laat eene weduwe met drie dochters achter. Van zijn broeders leeft nog de wereld-beroemde Arabist Dr. S. M. Zwemer van Caïro; van zijn zes nog in leven zijnde zusters werkt Miss Nellie in de Zending van China. De naam van den overledene blijve in gedachtenis, ook onder ons, want vergete men toch niet, dat ook de Zwemers behoorden onder die emigranten, die het liberale Nederland dier dagen telde onder „het pasmunt, niet meer geldig in Nederland”.

Het stamland Zeeland vergete den naam der Zwemers niet!

G. KEIZER.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

VI.

6. Geschiedenis der Christelijke Kerk in Tafereelen, onder redactie van B. ter Haar en W. Moll. Tweede en laatste Deel. Amsterdam 1869.

Vijfde Tafereel: De eerste kerkvergaderingen, of: De Vestiging onzer Hervormde Kerk, en de strijd om haar zelfstandig bestaan, 1550—1618. Blz. 71-86.

Zesde Tafereel: De Eeredienst der Hervormde Kerk en de samenstelling van haar kerkboek. Blz. 87—113.

Nog in de pastorie te Beesd, zie Gedenkboek, 1907, blz. 312, schreef Dr. Kuyper dit tweetal bijdragen voor Moll's Kerkgeschiedenis.

Aan dit werk van zuiver geschiedkundigen aard werkten onderscheidene geleerden samen. Het verschil in meening en richting op kerkelijk en theologisch gebied weerspiegelde zich ook in deze Tafereelen. Toch dacht de Redactie er niet aan, om eenig schrijven in de vrije uiting zijner gevoelens te binden of te belemmeren, daar niet zij, maar hij zelf door de onderteekening zijns naams, de verantwoordelijkheid hiervan op zich nam (blz. 715).

In het vijfde tafereel de eerste klemen van de wording onzer Gereformeerde Kerk buitenslands nasporende, klimt de schrijver dan op tot het jaar harer eigenlijke vestiging, toen in 1574 de eerste vaste hoeksteen door Dordrecht's Synode op vaderlandschen bodem werd gelegd. Volkomen autonomie tegenover het burgerlijke bestuur en krachtige eenheid naar binnen in belijdenis, gebruiken en eeredienst, of wil men — de vrije Kerk in den vrijen Staat; zoo interpreteert Dr. Kuyper hier het duidelijk uitgesproken manifest dier kloeken mannen, die van stonde aan met vaste hand orde wilden scheppen in den ontrodderden toestand. Juist dit stroven naar zelfstandigheid echter deed hen de goedkeuring van Holland's Staten derven, en hiermede openbaarden zich voor het eerst die nuïver en vijandige gezindheid tusschen Staat en Kerk, die sedert uitsluitend de geschiedenis onzer Kerk beheerschten.

In het zesde tafereel begeeft de schrijver zich met zijn lezers naar de Londense vluchtelingenkerk. „Het is Zondagmorgen, en wij willen in dien bonten stroom van kerkgangers ons mengen, om van nabij te zien, hoe daar het eerst in onze Hervormde Kerk de eeredienst gevierd wordt.” Vervolgens vraagt hij aan de geschiedenis, hoe allengs

de afzonderlijke geschriften van het gereformeerde kerkboek ontstaan zijn en bijeen gevoegd. „Wij willen daartoe een gewonnen kwartierkerkbel nemen, zooals wij ons voorstellen, dat die in den aanvang der 17e eeuw op de lezernaars onzer kerkbanken zal hebben gerust, en achtereenvolgens de geschriften opslaan, die wij daar in deze vaste orde bijeen gebonden vinden: de Bijbel van Deux aës, Dathens psalmen, den Heidelberg'schen Catechismus, de Geloofsbelijdenis, het Korte Onderzoek en de liturgische geschriften.”

Vooraf dit Tweede Tafereel is een model van populaire geschiedschrijving. Het geeft een zeer aanschouwelijke voorstelling van ons kerkelijk leven in den aanvang der zeventiende eeuw.

7. Een band voor God ontknoopt. Afscheidsrede gehouden te Beesd, den 3 November 1867.

Deze afscheidspredicatie over Mattheus 6:12, werd voor het eerst uitgegeven in 1913. Dr. Kuyper schreef toen: „Biographisch althans is deze rede niet zonder beteekenis”. Hij beken hier n.l., dat hij niet van het begin zijner bediening af met dezelfde warmte de volheid van het Evangelie gepredikt heeft.

Zijn vader, die hem te Beesd bevestigd had, was predikant geworden onder leiding van Ds A. S. Thelwall (Almanak V. U. 1918, blz. 50). Jondenzending bij de Engelsche Episcopale Gemeente te Amsterdam, die tijdens den watersnood in 1825 het slapend Nederland wakker riep door zijn bootprediking: „Koert u tot Hem, die slaat!” en sedert lid was van Bilderlijs en Da Costa's vriendenkring.

Als student echter dwaalde Abraham Kuyper zeer ver van het vaderlijk geloof af. Gelijk we intusschen onder nr 1 van deze Bibliografie reeds zagen, begon daarin op het laatst van zijn studiejaar een kentering te komen.

Van de geloofscrisis, die hij destijds doorleefde, zegt hij nu in zijn afscheidspreek: „Mij werd door den geest der eeuw een tijdlang het geloof mijner kindsche dagen geroofd. Jaren zijn er in mijn leven verlopen, dat dezelfde vriendschap, die ik thans van anderen ondervind, zich in mijn eigen hart tegen het Evangelie ontwikkelde. De heilige lijn, wier uitgangspunt in mijn doop ligt, is in mijn leven niet zonder stoornis doorgetrokken, maar afgebroken en een tijdlang uitgewischt... Met een richting die in haar diepste wezen aan het Evangelie der genade vijandig is, zweefde ik juist zolang als de godsdienst mij een bijzaak was, nog slechts als onderwerp van studie en gesprek bij

mij gold en de luchthartige levensstoon onzer hoogeschoolen den levensernst in mij onderdrukt en beneveld had. Ik zweefde met haar, juist zoolang als mijn eigen hart nog aan geen Evangelie behoefte gevoelde en de rechtzinnige leer der onderen mij nog niet anders bekend was dan uit de vervalschte voorstelling harer bestrijders, of uit de lasterlijke bekrompenheden van die schijnverveerders, die ons Christendom te schande maken in plaats van het te doen schitteren en te verheffen. Maar toen de honger kwam die om brood vroeg, toen het leven mijzelf ernst begon te worden en door levens- en zielservaringen, die mij te kiesch en te heilig zijn om ze hier te bespreken, die luchthartigheid wel verging, o, toen voelde ik het ook in al zijn schreiende diepte, hoe arm en leeg, hoe beroofd en troosteloos die gewaande nieuwe godsdienst onzer eeuw mij gelaten had. Als uit een diepen droom ontwaakte ik, de beelden mijner kindsche dagen begonnen weer voor mij op te leven, de hand strekte zich weer uit naar wat zij eens zelf had verworpen, en in het diepste mijns gemoeds was de heerlijke levenswarmte des Evangelies toen reeds in beginsel voor de koude starheid der wijsheerte ingeruild. Neigende tot het Evangelie kwam ik dus tot u, maar na nog slechts een enkelen teug uit de fonteynen des levens gedronken te hebben, zonder nog één voor één al de schatten der openbaring terug te hebben gewonnen als toegedigd bezit van mijn eigen hart... Zoo ging het voort en voort M. Vr., en na met den doop des twijfels gedoopt te zijn, en dus met die kennis die de ervaring geeft, ontwikkelde zich al meer afkeer in mijn hart van een richting, die mij zoo door en door onwaar in haar uitgangspunt bleek, (tot eindelijk het oogenblik voor mij aanbrak, dat ik met een overtuiging, die niet maar in de hersenen was uitgebroed, maar in hart en leven tot vastheid en beslissing was gekomen, de dwaasheid des Kruises als hoogste en eenige wijsheid heb aangenomen — en met lof en dank voor God in de ziel mij openlijk bij hen geschaard heb, die onder de banier des Kruises strijden.”

Verder dankt de scheidende leeraar dan zijn gemeentelieden voor de ondervonden liefde, vooral voor den zedelijken steun, dien ze hem bij zijn levensstrijd gegeven hebben. „Die vier jaren, die achter mij liggen zijn zoo rijk aan vorming en ontwikkeling voor mij geweest. Wie weet, wellicht ongemerkt is daarbij ook van velen uwer kracht op mij uitgegaan en hebt ge er het uwe toe bijgedragen, om mijn vorming een schrede verder te brengen.”